

Målrettet sprogundervisning til flersprogede elever

Københavns Private Gymnasium er i skrivende stund Danmarks nyeste gymnasium. De første elever startede i august 2011. Langt de fleste af skolens elever er flersprogede og har behov for at agere på flere sprog i deres dagligdag. Det giver sprogundervisningen nogle særlige vilkår; bl.a. kræver det af sproglærergruppen, at den ser udfordringen som en mulighed for at udvikle undervisning målrettet til flersprogede unge. Det igen kræver, at sproglærergruppen indhenter den nødvendige viden om flersprogede unges sprogtilegnelse. I denne kronik vil jeg beskrive de erfaringer, vi har gjort, og hvad vi p.t. mener er næste skridt.

Målgruppens sproglige karakteristika

Særligt for skolen er, at dens initiativtagere decideret sigtede mod at skabe en skole til flersprogede elever. Konkret er initiativtagerne en gruppe af immigranter fra Tyrkiet, der allerede havde erfaring med at drive private grundskoler, hvor eleverne undervises i tyrkisk og desuden i alle folkeskolens fag.

Skolens elever har derfor nogle særlige forudsætninger i forhold til sprogtilegnelse. Konkret er ca. 2/3 af eleverne vokset op med at tale både dansk og tyrkisk; en stor del er vokset op med kurdisk, enten parallelt med tyrkisk eller som det eneste andet anvendte sprog ud over dansk. Derudover har knap 10% af eleverne andre sprogprofiler. Fælles for alle eleverne er, at de undervises på dansk på gymnasiet; kun i sprogfagene tales der andre sprog.

Af de sprog, eleverne har brugt, siden de var helt små, tilbyder skolen undervisning i tyrkisk og dansk. Vi har dispensation til at udbyde tyrkisk som 2. fremmedsprog; derudover udbydes som 2. frem-

SOFIE PALUDAN

Uddannelsesleder

Københavns Private Gymnasium

sofiepaludan@gmail.com

medsprog tysk som fortsættersprog og spansk som begyndersprog. Alle elever skal vælge ét af disse tre sprog. I de to første årgange har ca. 75% af eleverne valgt tyrkisk.

Skolens formål

Initiativtagerne til skolen har søgt at afhjælpe uddannelseshindringer for en gruppe unge, hvis uddannelsesstatistik var markant dårligere end for en ungdomsårgang som helhed, især for de mandlige uddannelsessøgendes vedkommende: Hver tredje ung med indvandrerbaggrund går ikke i gang med nogen uddannelse efter folkeskolen; for befolkningen som helhed gælder det kun ca. hver sjette.¹

Skolens sprogundervisning tilrettelægges efter de behov, eleverne har for sproglig udvikling. Vi vælger materialer og udvikler undervisning specifikt til at støtte elevgruppen. Ud fra elevgruppens behov og initiativtagernes ønsker om at skabe bedre uddannelsesmuligheder for eleverne kan man definere følgende mål med sprogundervisningen på skolen:

- at støtte elevernes sprogudvikling på de sprog, de bruger
- at styrke elevernes uddannelsesmuligheder ved at styrke deres kommunikative færdigheder, både skriftligt og mundtligt.

For at kunne agere i en dansk gymnasieskole skal eleverne kunne anvende sprog på et relativt højt niveau. De skal kunne argumentere, og de skal forstå abstrakte modeller fra de forskellige videnskabsstraditioner. For flersprogede elever kræver det, at de kan bruge begge/alle de sprog, de »lever i«. Mange sprogforskere har beskrevet resultater, der viser, at børn med flere sprog lærer bedst ved at udbygge de sprog, de har talt som små, ved så at sige at »vokse på alle deres sprog«; fx har Jim Cummins formuleret det som følger: »There are close to 150 empirical studies carried out during the past 30 or so years that have reported a positive association between additive bilingualism and students' linguistic, cognitive, or academic growth« (Cummins 2000:37).

Vi anbefaler mange af skolens elever at udnytte og udbygge deres sproglige ressourcer ved at vælge sprogfag på højt niveau; desuden anbefaler vi en del elever at følge ekstra sprogtimer (ekstra blokke oftest i tyrkisk) ud over det obligatoriske antal for at styrke deres kommunikative kompetencer; en anbefaling, som en stor del følger.

Sprogundervisning af flersprogede i Danmark 2013

Vi agerer i en verden, hvor den offentlige debat har indeholdt argumentationer fra bl.a. politikere, der udtaler sig om børns sprogtilegnelse, herunder modersmålsundervisning. Argumentationerne lader ofte ingen egentlig viden skinne igennem om, hvordan sprogtilegnelse foregår, og hvordan sprogfærdigheder optimeres. I tilgift har perspektivet i den brede, offentlige diskussion i Danmark ofte handlet udelukkende om tilegnelse af dansk, både når det gælder sprog og sociokulturel viden og kunnen.

På Københavns Private Gymnasium er vores formål ikke at producere politik, men studenter, og derfor er tilegnelse af dansk blot et af flere vigtige mål, og tilegnelse af andre sprog samt læring i ikke-sprogfag er ikke mindre vigtig. Vi vil gerne kunne anvende erfaringer fra uddannelse af flersprogede befolkninger, hvor læring i en bredere forstand er i fokus. Der er mange sammenhænge på dette felt, som vi skal forstå. Fx er der stor forskel på elevernes ikke-danske førstesprog; kurdisk er et indoeuropæisk sprog, men det er tyrkisk ikke, og vi ved ikke, om det giver væsentligt forskellige vilkår i tilegnelsen af dansk. Derudover har de kurdisktalende elever typisk haft mindre undervisning i kurdisk end de tyrkisktalende har i tyrkisk, og det har betydning; det ved vi. Endvidere er der måske grund til for nogle elevers vedkommende at råde dem til at begrænse mængden af sprog eller specialisere sig i sprog; vi ser elever, der er sprogligt svage på de sprog, vi møder dem på, men også elever, der er meget stærke på mange sprog – årsagerne vil vi gerne forstå dybere. Vi antager, at elevernes kendskab til og mestring af et metasprogligt begrebsapparat på et sprog kan overføres til andre sprog og styrke deres læring. Men også der har vi behov for mere belæg for at kunne tilrettelægge undervisningen optimalt for elevernes sprogtilegnelse.

Erfaringer med flersproget undervisning andre steder i verden

Med det sigte, Københavns Private Gymnasium har i forhold til at løfte en sproglig minoritetsgruppes unge, er der grund til at trække på de mange udenlandske erfaringer. Vi har kontakt til bl.a. offentlige skoler i Tyskland, hvor der undervises på/ i flere sprog på én gang: de såkaldte Europa-skoler. De positive erfaringer herfra vil vi meget gerne kunne anvende. Mange migrationslande har længe haft vilkår, hvor flersprogede børn har været i flertal, og der er masser af forskningsresultater, som vi gerne vil dykke ned i. Mange af

disse erfaringer peger på, at brug af flere sprog i alle fag vil kunne øge læringsudbyttet.

Al undervisning i det danske gymnasium skal som udgangspunkt være på dansk; man kan dog søge om tilladelse til at undervise nogle minoriteter på andre sprog, men de sprog er i gældende lov begrænset til engelsk, fransk og tysk. Eftersom det burde kunne styrke elevernes sprogfærdigheder og deres uddannelseschancer, ville det være ønskeligt, om vi kunne lade vores elever anvende flere af deres sprog på én gang. Men det er altså ikke lovligt at undervise på andre relevante sprog end dansk, så det kan vi ikke gøre². Det er nærliggende at overveje et forsøg med anvendelse af flere undervisningssprog. Mange organiserer allerede lektiehjælp, som foregår på andre sprog, og det giver os et fingerpeg om, at det kan svare sig at gøre noget også på dette felt.

Konkrete metoder, vi kan implementere p.t.

Elevgruppen på Københavns Private Gymnasium har nogle sproglige vilkår, styrker såvel som svagheder, som skal indtænkes i tilrettelæggelsen af deres undervisning: De er som flersprogede typisk gode til at »afkode« sproglige og kulturelle forskelle. Men mange har et relativt snævert ordforråd på deres hovedsprog (ofte er det dog svært at identificere, hvilket sprog der er »hovedmodersmålet«). Mange har ikke en bevidst metasproglig referenceramme om deres sprog; vi ved ikke, om der er forskel på metasproglig referenceramme hos vores elevgruppe og danske gymnasieelever generelt, men vi antager, at vores elever i særlig grad kan have brug for en sådan referenceramme.

Mens vi drømmer og læser, underviser vi også, og i den sammenhæng udvikler vi selvfølgelig materiale og metoder. Vi laver således allerede forløb i sprogundervisningen, hvor fagets rammer muliggør, at eleverne udvikler sig på alle deres sprog. Det giver sig udtryk i, at vi i sprogundervisningen forsøger at arbejde komparativt og konkret. Fx forklarer vi sproglige fænomener som kasus ved at lave sammenstillinger mellem de konkrete sprog, så eleverne kommer til at sammenstille de mange kasus på tyrkisk med de manglende kasus på dansk. Herigennem tydeliggøres ligheder og karakteristiske forskelle mellem sprogene. Eleverne oplever at kunne agere som kompetente sprogbrugere, når de kan bringe eksempler fra flere sprog, og det stimulerer deres arbejdsglæde. De konkrete sproglige eksempler er en væsentlig del af denne tilgang. Vores elever har evalueret metoden særdeles positivt, og det ser vi som et tegn på, at anvendelse af flere sprog i undervisningen fremmer læringen, og at en metasproglig referenceramme støtter sprogforståelsen.

Perspektivering – en styrket sproglighed

Oprettelsen af Københavns Private Gymnasium tjener til at udbedre en mangel i den sproglige uddannelse af flersprogede unge. Disse unge kan være globaliseringens vindere, men de skal have værktøjer til at navigere med de sproglige fordele, de kan have, så de bliver en ressource. Vi oplever, at vi er på rette vej, men der er langt igen.

Samtidig ser vi i den pædagogiske diskussion en stærkere fokusering på forskellige former for sproglighed, som tjener til at støtte læring, fx udvidet brug af skriftlighed i ikke-sprogfag som retteværktøj. Vi tør håbe, at vi efter et par årtier med en generel sproglig svækkelse kan komme til at styrke sproglighed igen. Vi på Københavns Private Gymnasium synes selv, at vi har mulighederne for at give de unge de nødvendige værktøjer, og derfor er vi forpligtede til at gøre det.

Noter

1 [pub.uvm.dk/2008/uddannelsestal/ kapo4.html](http://pub.uvm.dk/2008/uddannelsestal/kapo4.html)

2 TX-bekendtgørelsen, nr. 776 af 26/06/2013, § 47 <https://www.retsinformation.dk/Forms/Ro710.aspx?id=152507>

Litteratur

Cummins, Jim (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

-
- » 1. Learning Danish is like ... a low-level, not unpleasant, background noise – something I know I should be thinking about and working on.
2. Speaking Danish is like ... a test or hurdle – you have to screw your courage up to the sticking point.
3. Writing in Danish is like ... a puzzle or game. I like fitting words together (relatively) carefully. I like that you can do this slowly, rather than needing to have them on hand instantly as you do when you're speaking.«
- (Sarah)
-